

Förslag till förbud mot användning av gödselmedel som innehåller ammoniumkarbonat

Bakgrund

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 av den 14 december 2016 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG (takdirektivet) trädde i kraft den 31 december 2016. Syftet med takdirektivet är att närma sig luftkvalitetsnivåer som inte ger upphov till betydande negativa effekter för människors hälsa och miljön. För att uppnå detta fastställer direktivet åtaganden om utsläppsminskningar för utsläpp till luften av svaveldioxid, kväveoxider, flyktiga organiska ämnen utom metan, ammoniak och fina partiklar (PM_{2,5}). I direktivet ställs dessutom en rad andra krav, bl.a. ska medlemsstaterna utarbeta nationella luftvårdsprogram som visar hur direktivets reduktionsnivåer ska uppnås. Som ett led i framtagandet av Sveriges nationella luftvårdsprogram har frågan om användning av ammoniumkarbonat i gödsel uppmärksamats. Användningen av ammoniumkarbonat i gödselmedel ska enligt takdirektivets bilaga III, del 2 punkt 3, förbjudas i medlemsländerna. Eftersom det i dag inte finns något motsvarande förbud i svensk lagstiftning behöver ett sådant införas. Enligt en tidigare bedömning från Naturvårdsverket (dnr M2006/00111/KI) är det lämpligt att införa ett förbud mot användning av ammoniumkarbonat i förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter.

Ammoniumkarbonat utgör en källa till ammoniak i luften

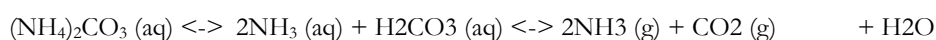
En av de luftföroreningar som regleras i takdirektivet är ammoniak. Sverige ska enligt direktivet minska sina utsläpp med 15 procent till år 2020 och 17 procent till år 2030, jämfört med utsläppen år 2005. Enligt den senaste

prognosen som Naturvårdsverket gjort i mars 2017 kommer Sverige att överskrida sitt åtagande för ammoniak till år 2020 med 2 kiloton. Åtagandet till år 2030 kommer Sverige, enligt samma prognos, att klara.

Den viktigaste källan till ammoniak i luften är avdunstning i samband med hantering av stallgödsel och gödselmedel i jordbruket.

Ammoniumkarbonat som en källa till ammoniak i luften

Ammoniumkarbonat är en stark basisk förening som höjer pH-värdet i marken. Det finns en jämviktsreaktion som kan åskådliggöras enligt följande:

Ammonium- karbonat i vatten	Ammoniak i mark- vatten	Kolsyra i markvatten	Ammoniak i gasfas	Koldioxid i gasfas	Vatten
-----------------------------------	--	---------------------------------	------------------------------	-------------------------------	---------------

I en basisk miljö drivs reaktionen starkt åt höger med en omfattande avdunstning av ammoniak. Nedfallet av ammoniak bidrar till bl.a. övergödning av mark och vatten och påverkar även luftkvaliteten. Att minska ammoniakavgången är därför en åtgärd som är positiv för att nå miljökvalitetsmålen Frisk luft, Bara naturlig försurning och Ingen övergödning.

Användningen av ammoniumkarbonat som gödselmedel

Statens jordbruksverk redovisar omfattningen av försäljningen av gödselmedel i Sverige. Den senaste redovisningen framgår av Statistikrapport 2018:04 Försäljning av mineralgödsel 2016/17. I rapporten redovisas inte några försäljningsvolymerna för ammoniumkarbonat.

Enligt Kemikalieinspektionen förekommer ammoniumkarbonat i Sverige idag endast i mycket små mängder som en mindre beståndsdel i en handfull produkter, bindemedel, acceleratorer, vaxer och avfettningsmedel. Angivna branscher och användningsområden är tillverkning av färg, återvinning samt rengöring och lokalvård. Det finns inga tecken på att ämnet skulle användas i gödselmedelsproduktion.

Ammoniumkarbonat kan förekomma i små mängder i guano (torkad spillning från sjöfåglar eller fladdermöss) som används i småskalig ekologisk odling. Jordbruksverket bedömer dock att guano inte används i ekologisk produktion i Sverige, då det inte finns några gödselmedelstillverkare som

använder guano. Organisationen KRAV:s regler för ekologisk växtodling tillåter inte heller användningen av guano som gödselmedel.

Användning av gödselmedel som innehåller ammoniumkarbonat ska förbjudas

Enligt takdirektivet bilaga III, del 2 punkt 3, ska medlemsländerna förbjuda användning av gödselmedel som innehåller ammoniumkarbonat. Det kan visserligen antas att användningen i Sverige är marginell eller obefintlig. För att följa takdirektivet behöver ett förbud införas i svensk rätt.

Förbudet bör införas i förordningen (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter. Ett utkast till förordningsändring bifogas denna promemoria, se *bilagan*. Förordningsändringen stöds på bemyndigandet i 14 kap. 8 § miljöbalken.

Överträdelse av det föreslagna förbudet kommer att omfattas av straffbestämmelsen i 29 kap. 3 § andra stycket 2 miljöbalken.

Bedömning av konsekvenserna av förslaget

För att följa takdirektivet är det nödvändigt att genomföra förslaget. Det föreslagna förbudet riktar sig mot den som använder gödselmedel som innehåller ammoniumkarbonat. Indirekt kommer även tillsynsmyndigheterna att påverkas.

De ekonomiska konsekvenserna för enskilda av ett förbud mot användning av gödselmedel som innehåller ammoniumkarbonat kan antas vara försumbara då det i dag inte finns något som tyder på att ammoniumkarbonat förekommer i gödselmedel som används i Sverige. Detsamma gäller konsekvenserna för det allmänna.